Ombyggnation teaterhuset Götaplatsen

Bifogat återfinns *tjänsteutlåtande* angående ombyggnation av teaterhuset på Götaplatsen tillsammans med bilagan *Stadsteatern förstudie 2017-03-10.*

Styrelsen föreslås besluta
att hos Kommunfullmäktige begära ökning av koncernbidraget för Göteborgs Stadsteater AB med 12 mkr årligen för att finansiera ombyggnation, tillgänglighetsanpassning och drift av teaterhuset på Götaplatsen.

Göteborg 2017-06-01
Björn Sandmark

Bilaga 1: Stadsteatern Förstudie 2017-03-10

Göteborgs Stadsteater AB
Box 5094 SE-402 22 Göteborg, Sverige
+46 (0)31 708 70 00
www.stadsteatern.goteborg.se

Göteborgs Stadsteater

Diarenummer: 39/17
Handläggare: Björn Sandmark
Tel: 031-708 70 10
E-post: bjorn.sandmark@stadsteatern.goteborg.se

OMBYGGNATION OCH TILLGÄNGLIGHETSANPASSNING FÖR GÖTEBORGS STADSTEATER PÅ GÖTAPLATSEN.

Förslag till beslut i styrelsen för Göteborgs Stadsteater AB

Styrelsen föreslås besluta

att hos kommunfullmäktige begära ökning av koncernbidraget för Göteborgs stadsteater AB med 12 Mkr årligen för att finansiera ombyggnation, tillgänglighetsanpassning och drift av teaterhuset på Götaplatsen.

SAMMANFATTNING

Styrelsen för Göteborgs Stadsteater AB fattade 2015 beslut om att ge Higab i uppdrag att göra en förstudie för ombyggnad av teaterhuset på Götaplatsen. Frågan om en utbyggnad med en "tredje scen" mot Johannebergsgatan har utretts tidigare men visat sig bli för dyr i ombyggnad och drift. Styrelsen valde nu att istället utreda möjligheten att skapa en mindre scen i en tidigare repetitionssal i teaterns källare. Behovet av en ytterligare scen för att bredda utbudet för publiken och minska sårbarheten för verksamheten är avgörande för framtiden. Det gäller både konsten och möjligheterna att öka de egna intäkterna.

En annan viktig anledning till att göra denna åtgärd är att teatern på ett mycket bättre sätt skulle kunna vara en betydligt mera tillgänglig mötesplats för göteborgarna på Götaplatsen även när själva teaterverksamheten inte är igång. Att Götaplatsen skulle vara en levande plats har varit en vision ända sedan den öppnades 1923.

Lilla Scen i teaterns källare är ett budgetalternativ. Den sammanlagda kostnaden för scenen och nödvändig förbättring av tillgängligheten, en uppfräschning och serviceförbättring av de publika ytorna, restaurang och barer utifrån detta alternativ kostar, enligt Higabs beräkningar, drygt en tredjedel av det förra förslaget till "tredje scenen."

Därtill har Higab under flera år skjutit på nödvändigt fastighetsunderhåll. En gemensam projektering, upphandling och ombyggnad skulle bli betydligt mer kostnadseffektiv än andra lösningar. Dessutom behöver teatern bara vara stängd under en period.

Med denna ombyggnation och tillgänglighetsförbättring kommer teatern att klara att utveckla verksamheten de närmaste 20 – 25 åren utan några större kostsamma förändringar.

Den beräknade ombyggnadskostnaden är 90 Mkr. Tillsammans med ökade driftskostnader, men också ökade intäkter och minskat strukturellt underskott skulle den generera en ökning av koncernbidraget med 12 Mkr årligen.

ÄRENDET

Bakgrund

När Götaplatsen stod klar 1923 var visionen att det skulle vara en levande kulturell mötesplats med Göteborgs konstmuseum som den magnifika fonden mot Kungsportsavenyen och centrala Göteborg. 1934 tillkom Göteborgs Stadsteater som flyttade upp från Lorensbergsteatern och 1935 Göteborgs konserthus som nu tillsammans ramade in Götaplatsen.

Göteborgs Stadsteater har sedan starten varit en av landets ledande dramatiska teatrar. Det är dessutom Sveriges äldsta stadsteater. 1936 tillkom Studion, som var Sveriges första kammarscen. Huset ritades av arkitekten Carl Bergsten och är en blandning av 20-tals klassicism och 30-tals funktionalism. Scentekniken var vid denna tid modernast i världen, med ett sinnrikt maskineri som konstruerades på Götaverken och som finns kvar än idag, uppgraderat med digital teknik. Teaterns publika delar kommer att k-märkas under 2017.

En omfattande ombyggnation av befintliga scener, salonger och verkstäder genomfördes i två omgångar mellan 1997 och 2002. Denna renovering har visat sig mycket lyckosam och har möjliggjort en positiv utveckling av teaterns verksamhet.

1978 flyttade en del av teatern till Angered och blev Angereds teater, som nu drivs av en ideell förening. Ungefär samtidigt startade Backa Teater. 2007 flyttade man in i nya lokaler på Lindholmen och har där befäst sin ställning som ledande svensk teater för barn och ungdomar. Backa Teater ingår i Göteborgs Stadsteater AB, vilket är helägt av Göteborgs stad sedan början av 1970-talet.

Sedan dess har samhället förändrats på många sätt, både vad gäller publikens krav på ett konstnärligt utbud av högsta klass, men också kraven på tillgänglighet och service i övriga publika utrymmen. Detta gäller också personalens arbetsmiljö, som likt många av de äldre kulturinstitutionerna i Göteborg måste moderniseras och anpassas till dagens krav.

Ärendet om eventuell ombyggnation hanteras formellt av Göteborgs stad, som ägare till bolaget. Västra Götalandsregionen, i egenskap av medfinansiär enligt avtal från 1998, har vid två tillfällen informerats om ärendet vid de årliga presidieöverläggningarna, 2016 i Borås och 2017 i Göteborg.

Förvaltningschef Staffan Rydén har också fått tjänsteutlåtandet för kännedom.

Frågan om eventuell medfinansiering har inte diskuterats, utan hänskjutits till den pågående dialogen mellan staden och regionen.

NULÄGE

Kultur- och evenemangsstaden utvecklats kontinuerligt och det är glädjande att kulturen fått en allt mer framskjuten plats i Göteborg på senare år. På scenkonstens område har Folkteatern fått fart på sin verksamhet igen efter en omfattande modernisering och ombyggnad och Stora Teatern har etablerat sig som en av landets allra bästa gästspelsscener. Göteborgsoperan är Sveriges näst största kulturinstitution. Göteborgs Stadsteater är som dramatisk teater i landets toppskikt tillsammans med Dramaten och Kulturhuset stadsteatern.

I stadens ägardirektiv för Göteborg Stadsteater framgår det att teaterns viktigaste uppdrag är att engagera, skapa debatt, roa och mana människor till eftertanke. Styrelsen har utifrån ägardirektivet utformat verksamhetens mål som kan sammanfattas så här:

- Att utforska och tolka samtiden
- Att producera teater av hög konstnärlig kvalitet
- Att tilltala en ung publik
- Att behålla den trogna publiken

Göteborgs Stadsteater på Götaplatsen ska vara den ledande konstnärliga teatern i regionen och Backa teater ska vara ledande nationellt. Båda teatrarna lever väl upp till dessa båda kriterier i ägardirektivet och en diskussion om att höja målen förs i styrelsen.

Göteborgs Stadsteater genomförde en renovering av salonger, scenrum och verkstäder 1997-2002 med mycket gott resultat. För att kunna erbjuda publiken en omväxlande repertoar och ett bra utbud har teaterns ledning och styrelse identifierat behovet av en mindre, tredje scen.

2012 genomfördes en förstudie för att bygga ut teatern med en tredje scen mot Johannebergsgatan.

Kommunstyrelsen fattade beslut i maj 2014 att skjuta på beslut i frågan till dess att finansieringsfrågan som delas med Västra Götalandsregionen har lösts ut.

Styrelsen gjorde 2015, efter ingående diskussioner, bedömningen att den beräknande investerings – och driftkostnaden på drygt 30 mkr om året som var det första förlaget, var ekonomiskt för stor och valde istället att fokusera på att bygga om en befintlig repetitionslokal i källaren till en liten scen med mellan ca 70 platser. Under speláret 2016-2017 har Lilla Scen använts på prov kontinuerligt, med två populära och omdiskuterade uppsättningar (*Stjärnornas tröst* och *Jihadisten*).

Utöver Lilla Scen har ett antal förbättringsområden identifierats för att utveckla tillgänglighet och service för publiken, och för att förbättra arbetsmiljön för teaterns personal.

Fastighetsägarens renoveringsbehov

Fastighetsägaren Higab har beslutat om ett flertal underhållsarbeten, såsom förbättrad ventilation och fasadrenovering. Dessa har Higab nu skjutit på i väntan på ett beslut om eventuell ombyggnad. Oavsett om teatern kan byggas om eller inte måste Higab senast våren 2019 påbörja och genomföra ett antal större fastighetsförbättringar, såsom fasadrenovering mot Götaplatsen och Berzeliigatan, nytt ventilationssystem, stambyten och nya omklädningsrum för personalen. Teatern har också skjutit fram andra upprustningsområden (finansiering ligger dock i budget) som förstärkning av scenen. Dessa ombyggnationer beräknas ta fyra månader och teatern måste vara stängd under tiden.

Dessa uppskjutna, ganska omfattande, renoveringsåtgärder skulle med fördel kunna göras tillsammans med en ombyggnation i enlighet med följande förslag. Det skulle bli möjligt att göra

samordningsvinster vad gäller projektering, upphandling och genomförande, men också betyda att teatern inte måste stängas två gånger, som skulle bli fallet vid en eventuell senareläggning av den föreslagna ombyggnaden.

Förstudien

De ombyggnationer som förstudien berör är i första hand ombyggnad av en repetitions-sal i källaren till en fullvärdig mindre scen med ca 70 platser. Under spelåret har teatern spelat två pjäser och sammanlagt ett fyrtiotal föreställningar på scenen, vilket har fungerat mycket bra. Själva scenrummet behöver inte byggas om så mycket utan de åtgärder som behövs är att ljudisolera gentemot Stora Scen, som ligger ovanför, eftersom det inte går att spela samtidigt. Ventilation behövs – i dagsläget är det möjligt att spela föreställningar upp till en timmes längd, därefter blir det syrebrist. Utöver dessa anpassningar krävs också att skapa tillgänglighet från Kassahallen i entrén via trappa och hiss ned till scenen. Utanför scenrummet behöver publika ytor som garderob, toaletter och en mindre bar för pauser och väntetider skapas.

I anslutning till Lilla Scen pekar förstudien på en ny källarrestaurang vars syfte är att ta hand om middagsgästerna som bokar teaterns populära teatermiddagar i anslutning till föreställningarna. Köket ligger på samma våning och det blir en väsentlig förbättring av arbetsmiljön och servicen åt publiken genom kortare transporter mellan kök och matsal. Idag transporteras varm mat med hiss på vagnar från köket två våningar upp i foajébaren, för övrigt samma hiss som publiken använder, med väntetider för både publik, matgäster och personal.

Kraven på bättre service och möjligheten att få något lättare att äta och att dricka i föreställningarnas pauser har slagit i taket och många av våra gäster har lämnat synpunkter på att de måste köa hela pausen för att få något drickbart.

Istället för den svårarbetade kaffebaren i kasshallen är planen nu att bygga en ny foajébar i ett vackert utrymme bakom själva salongen. Utrymmet uppstod när salongen förminskades under ombyggnaden för 20 år sedan.

Detta möjliggör att kaffebaren i kassahallen kan minskas och hallen till stora delar återställas till ursprungligt utseende, i enlighet med antikvariska synpunkter på teatern, som under året kommer att bli k-märkt i de publika delarna. Även biljettkassan kommer att återställas till ursprungligt utseende eftersom allt mindre biljettförsäljning sker över disk och allt mer biljettförsäljning äger rum via internet, idag drygt 40 %.

Ett liknande återställande av teaterns övre foajébar ingår i planen. En ny scen för lunchteatern planeras, som kommer att möjliggöra att frilägga den stora muralmålning av Tor Bjurström som finns i foajébarens södra del. Modernisering av ljud och ljus till lunchteaterns scen medför också att rummet återfår lite av sin forna glans.

En sista utveckling av de publika ytorna är ett pausrum med en mindre bar på "Hyllan", ett vackert utrymme med utsikt över foajébaren en halvtrappa ner från den mindre scenen Studion högst upp i huset. Även här måste ventilationen moderniseras, som på flera håll i huset.

Utöver den nya Lilla Scen och modernisering och uppgradering av de publika ytorna har förstudien sett över möjligheterna att förbättra personalutrymmen som omklädningsrum och kontor. Omklädningsrummen är feldisponerade med allt för få platser för kvinnor. Idag är ungefär hälften av personalen kvinnlig, medan bara en tredjedel av omklädningsrummen är avsedda för kvinnor. Kontorsbristen är så stor att vissa chefer och medarbetare nu sitter i rum utan fönster.

Higabs förstudie bifogas denna handling.

ÖNSKAT LÄGE

Konstnärlig utveckling

Teatern är en konstform som har funnits i flera tusen år och har alltid överlevt tidens förändringar. De senaste årens utveckling tyder på ett fortsatt starkt intresse för teater, men för den dramatiska teatern verkar det vara allt viktigare med ett varierat utbud i repertoaren. Hellre fler föreställningar med kortare speltid, än långkörare på Stora Scen. Detta är en erfarenhet vi delar även med Dramaten och Stockholms Stadsteater. För att kunna upprätthålla den konstnärliga nivån och utveckla den har det kommit att bli en nödvändighet att ha en ytterligare scen för att bredda utbudet.

Att kunna spela på tre scener gör också verksamheten mindre känslig för oförutsedda händelser. När vi fick ställa in en uppsättning på Studion på grund av sjukdom under våren 2017 kunde vi flytta upp en annan från Lilla Scen och därmed ändå spela på två scener, trots en inställd föreställning.

Syftet med Lilla Scen är också att de föreställningar vi gör där ska vara enklare att producera och ska kunna skötas av endast en tekniker, vilket gör verksamheten mer kostnadseffektiv. Det blir i längden ett sätt att öka utbudet, utan att öka kostnaderna i lika hög grad, dvs ge publiken mer teater för pengarna.

Det enklare formatet gör också att föreställningarna blir lättare att transportera, vilket i sin tur ökar möjligheterna att genomföra gästspel, en verksamhet som inte minst efterfrågats av VGR.

Mötesplatsen

Trots den förbättring som det betytt för Götaplatsen att Stadsbiblioteket etablerade sig på andra sidan Berzeliigatan 1968 (och återinvigdes efter ombyggnad 2014) är Götaplatsen ännu inte den naturliga mötesplats som det skulle kunna vara i denna del av centrala staden. Sommartid har platsen blivit mera levande genom nya uteserveringar i anslutning till Göteborgs konstmuseum och på teatern.

Syftet med att utveckla de publika utrymmena på Göteborgs Stadsteater är först och främst för att förbättra servicen till teaterns publik i anslutning till föreställningarna. Men nästan lika viktigt är att kunna använda huset som en mötesplats varje dag, året om, även när man inte spelar teater. Visionen är att huset ska bubbla av liv med scenkonst på scenerna och i resten av huset allt från frukostseminarier, lunchteater, föreläsningar, konserter och övrig publik verksamhet under all öppen tid. En utveckling av restaurang och barer kommer också att effektivisera servicen till publiken i samband med föreställningarna och därmed även öka intäkterna.

Sedan fem år tillbaka bedriver teatern ett målmedvetet arbete för att locka nya grupper till teatern och har utvecklat ett särskilt samarbete med SDN Östra Göteborg. Genom att stärka teaterhuset som mötesplats även utanför scenerna är bedömningen att fler människor känner sig lockade att komma in till Götaplatsen. När Västra Frölunda blev svenska mästare 2016 var huset fullt av många människor som aldrig satt sin fot där , men alla verkade trivas. Med bättre publika ytor och service kan teaterhuset ta ett större ansvar under olika evenemang på och runt Götaplatsen.

Närliggande verksamheter

Samarbetet med Götaplatsgruppen som driver restaurangerna Mr P, Toso och Bar himmel är utmärkt och de välkomnar en större verksamhet i teaterhuset. Det viktigaste skälet är att det drar mer människor även till deras restauranger i området och bidrar till att Götaplatsen förblir levande även under vinterhalvåret. När uppgången för Västlänken nedanför Näckrosdammen blir klar förväntas flödet av människor längs Fågelsången och över Götaplatsen öka. Detsamma gäller om hela konstnärliga fakulteten vid Göteborgs Universitet, som planeras nu, skulle etablera sig vid Näckrosdammen.

Syftet med restaurang och barer är i första hand att öka tillgängligheten, service och bekvämligheten för publiken i huset, inte att konkurrera med omkringliggande restauranger.

En ombyggnation som gör att restaurang och barer blir mer sammanhållna gör det även lättare om verksamheten skulle läggas ut på extern aktör.

EKONOMISKA KONSEKVENSER

Bakgrund

Göteborgs Stadsteater är ett av Göteborgs stad helägt kommunalt bolag. Bolaget ingår i klustret "Turism, Kultur, Evenemang".

Konkurrenssituation

Teater är en av de allra äldsta konstformerna med en över tvåtusenårig historia. Den har med regelbundenhet dödförklarats genom seklen, men alltid återuppstått i ny skrud och fortsatt att fascinera människor. Det finns förstås inga garantier att det även fortsättningsvis kommer att bli så, men sannolikheten är ändå ganska hög.
Troligtvis har det i mänsklighetens historia inte funnits någon period när konkurrensen om människors tid varit så stor som idag. För teaterns del kan man dock se en oväntad vändning.
I takt med att allt fler människor väljer att leva digitala liv ser vi hur barn och ungdomar på Backa Teater blir fullständigt fascinerade av teater och att det händer "på riktigt". Det bådar gott för framtiden, men ställer samtidigt krav på att teatern upplevs som en fin miljö att vara i, med god tillgänglighet för alla och bra service.

Samtidigt betyder det också att teatern måste utvecklas på olika sätt för att vara ett fortsatt attraktivt alternativ för publiken. Därför är det av yttersta vikt att teatern kan utvecklas och följa med sin tid. Denna planerade ombyggnation förväntas medföra sådana förbättringar att teatern kommer att stå sig väl utan att behöva större ombyggnader under den kommande tjugoårsperioden.

Finansieringsmodell

Teatern finansieras sedan regionbildningen 1998 enligt gällande avtal av Göteborgs stad med 52 % och Västra Götalandsregionen med 48 %. Den gemensamma finansieringen har inte varit positiv för teatern. Vid en jämförelse av uppräkningen genom index har sedan 2006 Göteborgsoperan ett index på 159, Göteborgssymfonikerna 165 och Göteborgs Stadsteater 126. Sammanfattningsvis kan man säga att VGR var mera positiv till uppräkning av anslaget till teatern i början av perioden och Göteborgs stad höll tillbaka. På senare år har förhållandet varit det omvända. Göteborgs stad höjde ensidigt anslaget till teatern 2013 med 5 Mkr, och regionen följde inte med. Därför kan man säga att finansieringen de facto idag inte längre följer avtalet, utan Göteborgs stad står för 54 % och VGR 46 %. Under flera år har samtal kring frågan förts mellan kulturnämnden i VGR och teaterns styrelse. 2015 resulterade samtalen i att man tillsatte en gemensam utredning om teaterns och museernas finansiering. (Museernas finansiering diskuterades likaså vid regionbildningen, men ett avtal kom aldrig till stånd.)

Utredningen mynnade inte ut i något konkret förslag till förändring av finansieringen av varken teatern eller museerna, utan frågan har nu hänskjutits till kommun- och regionstyrelsenivå.

Ett av skälen, som är liknande för andra teatrar med en del statligt anslag är att det statliga anslaget (som numera fördelas via kultursamverkansmodellen) haft en lägre uppräkning än kostnadsutvecklingen.

Egna intäkter

Göteborgs Stadsteater har, som övriga scenkonstinstitutioner i landet, under en följd av år inte haft en uppräkning av koncernbidraget som motsvarar kostnadsökningarna. Detta har gjort att teaterns ekonomi gradvis har försämrats. Sedan 2014 har styrelsen kommunicerat att Göteborgs Stadsteater har ett strukturellt underskott motsvarande ungefär 5 mkr. Att underskottet inte ökat beror på ökade egna intäkter och tillfälliga tillskott, som pensionsöverenskommelsen inom scenkonstområdet som löstes ut under 2016 och återbetalning av felaktigt debiterad hyra för Backa Teater, likaså 2016.

Av stor betydelse är dock teaterns möjligheter till egna intäkter, vilka består av biljettintäkter och intäkter från restaurangverksamheten. Genom en ytterligare scen och förbättrad service till publiken har teatern större möjligheter att varaktigt öka självfinansieringsgraden med realistiskt beräknat 1-2 %. Självfinansieringsgraden pendlar mellan 15-20 % beroende på biljettförsäljningen. En förbättring därav bidrar till att minska sårbarheten och säkerställa den konstnärliga kvaliteten.

Effektiviseringsvinster

På grund av det strukturella underskottet har teaterns personal, som är synnerligen lojal mot verksamheten, ökat sina arbetsinsatser kontinuerligt för att inte minska utbudet av teater för publiken. De senaste medarbetarundersökningarna visar på hög stress. En satsning på Lilla scen, med den resurs som följer med, innebär att vissa effektiviseringar kan göras genom att bemanningen för Lilla Scen också kan avlasta inom teaterns övriga verksamhet, så som produktion, scenteknik och marknadsföring.

Sammantaget är bedömningen att detta leder till effektiviseringsvinster, som vid en utebliven satsning annars måste kompenseras för det strukturella underskottet. Den flexibilitet vad gäller repertoar och möjligheter att flytta föreställningar mellan scenerna skapar också utrymme att programlägga scenerna så att publikens önskemål kan mötas av rätt salongskapacitet. Detta är en väsentlig förbättring mot idag, eftersom skillnaden i salongskapacitet mellan Stora Scen och Studion är för stor för att kunna göra bra överflyttningar.

Restaurangen

Efter ombyggnationen 2002 drevs restaurangen av en extern aktör, som dock hade dålig lönsamhet i verksamheten och gjorde att personalmat och service för publiken fick subventioneras av teatern för att kunna fungera. 2006 tog teatern över restaurangen i egen regi och kunde därmed också skapa några kombinationstjänster med barpersonal som även har utrymnings- och säkerhetsansvar för publiken, river biljetter, sköter garderoben och på andra sätt är behjälpliga med publiken. Denna förändring har varit en stor fördel för verksamheten på många sätt, inte minst genom de rationaliseringsvinster som gjorts genom barpersonalens olika arbetsområden.

En ombyggnation av restaurangens lokaler och med en matsal i anslutning till köket, med en möjlig separat entré via Berzeliigatan vilket är planen, finns betydligt bättre möjligheter att i framtiden överlåta restaurangverksamheten till en fristående aktör om lagstiftning eller andra skäl så kräver.

Higabs kostnadsberäkning och fördelning för ombyggnad enligt förstudien

Entreprenadkostnad	ca 54 mkr
Byggkostnad(ombyggn VVS, El, Mark, Äta)	
Installationer	
Byggherrekostnad	ca 16 mkr
Projektering, projektledning, kreditiv	
Indexering	
Kostnadsstegring till färdigställande (utv till 2019-08)	ca 4,8 mkr
Osäkerhet	ca 15 mkr
Summa projektkostnad (exl verksamhetsinvesteringar)	**ca 90 mkr**
Verksamhetsinvesteringar	Ingår inom ramen för teaterns årliga investeringsram
Ex scenteknik (ljud/ljus/mm), lås, larm, inventarier	

Fördelning på de olika delarna

Investeringssyfte	Byggdel*	Mkr
Lilla Scen	Lilla scen med stödfunktioner	35
Restaurang	Restaurang	10
Publiktillgänglighet/ Publikmiljö/ Ökad lokalanvänding	Foajen	10
	Hyllan, kassahall, inre promenoar	15
Arbetsmiljö &	Omklädningsrum	5

Arbetsplatsåtgärder	Övriga byggåtgärder (arkiv, kontor plan 3 och 5, musikrum mm)	15

* Om en ny funktion/del ska avgå måste en ny kalkyl upprättas på nytt underlag

Teaterns kalkyl för ombyggt hus och verksamhet

Summan för den uppräkning av koncernbidraget som föreslagna ombyggnation resulterar i är 12 Mnkr. Av dessa motsvarar 5 mkr hyrestillägg för ombyggnad, 5 mkr ökad driftskostnad och 2 mkr strukturellt underskott.

Ekonomisk kalkyl

Intäkter	
Lilla Scen	1 mkr
Restaurang	2 mkr
Summa intäkter	**3 mkr**
Kostnader	
Personal	-2 mkr
Produktion	-3 mkr
Administration/Marknadsföring	-2 mkr
Inköp restaurang	-1 mkr
Hyra*	-5 mkr
Summa kostnader	**-13 mkr**
Resultat	**-10 mkr**
Strukturellt underskott	-5 mkr
Effektivisering	+3 mkr
Resultat/behov av utökad ram	**-12 mkr**

*Observera att den ökade hyran inte enbart ska ställas i relation till Lilla Scen och restaurangbyggnad då hyresökningen även omfattar modernisering av teaterhuset

Under ombyggnadstiden

Om beslut fattas är Higabs tidsplan för ombyggnation att projektera och upphandla under 2018 och våren 2019. Ombyggnationen startas i maj 2019 och förväntas i så fall pågå under hela spelåret 2019-2020.

Under en ombyggnadstid berörs de publika utrymmena, vissa personalutrymmen och fasaden. Verkstäderna kommer att kunna vara igång i ungefär normal omfattning. Det kommer inte att gå att spela på någon av scenerna. Planen är att istället spela på andra platser i staden och om intresse finns i regionen.

Utgångspunkten är att inte öka teaterns kostnader under ombyggnadstiden, men inte heller dra ned på budget. För att kunna kompensera bortfall av intäkter från biljetter och restaurang kommer teatern istället att göra färre föreställningar under perioden och vara generös med tjänstledigheter för personal som inte omedelbart kan sysselsättas i pågående verksamhet.

OLIKA PERSPEKTIV

Barnperspektivet

Backa Teater är den del av Göteborgs Stadsteater som bedriver verksamhet inriktad mot barn och unga. Backa Teaters nya lokaler invigdes 2007 och är synnerligen ändamålsenliga. Inget större ombyggnadsbehov föreligger inom överskådlig tid.

För teaterhuset på Götaplatsen saknas barnperspektiv, eftersom verksamheten huvudsakligen är inriktad på en publik bestående av unga vuxna och uppåt i åldrarna. Undantagsvis besöker gymnasieklasser Götaplatsen när lärarna bedömer att enskilda föreställningar är intressanta ur främst svenskämnets perspektiv. Med viss periodicitet spelas även familjeföreställningar, senast 2015 med Astrid Lindgrens "Karlsson på Taket".

Jämställdhetsperspektivet

Göteborgs Stadsteater anses vara en av landets mest jämställda teatrar om inte den mest jämställda, vad gäller repertoar, personal och övrig verksamhet. En ombyggnation med ökad tillgänglighet förbättrar möjligheterna för alla grupper i samhället att vara på teatern. En ytterligare scen möjliggör också att erbjuda fler konstnärliga uppdrag och därmed även fortsatt säkerställa och utveckla jämställdhetsperspektivet, genom att smalare produktioner som riktar sig till mindre specifika grupper kan genomföras.

Mångfaldsperspektivet

För Göteborgs Stadsteater har mångfaldsperspektivet två huvudsakliga inriktningar: dels är det vad vi sätter fram på scenerna och i vår publika verksamhet. Inom Kultursverige är detta en synnerligen viktig fråga som också i stigande grad kommit att bli avgörande för institutionernas ställning i olika sammanhang. Dels är det ett viktigt perspektiv på teatern som arbetsplats.

Scenperspektivet är det som är lättast att på kort tid utveckla, eftersom teatern har en ganska liten ensemble med egna skådespelare. Det gör att behovet av frilansande skådespelare och annan konstnärlig personal är så pass stort att det numera inte är så svårt att skapa tydlig representation på scenen.

Vad gäller den fasta personalen, som åtnjuter Göteborgs stads anställningstrygghet, är det svårare att på kort sikt få en ökad mångfald, särskilt som många medarbetare älskar sitt jobb och ofta arbetar kvar i decennier. Den kommande femårsperioden uppstår dock en del vakanser p.g.a. pensionsavgångar och vid nyrekrytering finns alltid mångfaldsperspektivet med som ett kriterium.

Vid en eventuell ombyggnation och en permanent Lilla Scen kommer fler tillfällen för frilansande konstnärlig personal skapa större möjlighet till mångfald på scenen och på sikt även förbättra densamma inom hela personalstyrkan.

En ytterligare liten scen med möjlighet att spela fler föreställningar och låga produktions- och föreställningskostnader ökar också möjligen att göra föreställningar och annan publik verksamhet som låter fler röster komma till tals och som ibland kan beröra smalare ämnen, vilket också gäller Jämställdhetsperspektivet. Ett exempel är den produktion vi spelat under provisoriska omständigheter på Lilla Scen i vår – Jihadisten – som problematiserar hur unga män kan utsättas för rekryteringsförsök för att resa till Syrien och ansluta sig till terrororganisationen IS.

Genom att även förbättra de publika ytorna skapas fler rum för våra specifika satsningar på ovana teaterbesökare eller grupper från vår samarbetspartner i Östra Göteborg, ett arbete som syftar till att bredda målgrupperna och introducera nya grupper för teatern.

Genom en ombyggnation och modernisering av de publika ytorna kommer teaterns mångfaldsarbete att få helt nya möjligheter att utvecklas mot större bredd och djup.

Miljöperspektivet

Teatern har ett aktivt arbete för att förbättra miljöperspektivet i hela teatern. Vi har en projektanställd medarbetare (externt finansierad) med hög kompetens som arbetar med att utveckla teaterns miljöledningssystem och, vilket just nu ger möjlighet att även tänka in Lilla Scen och förbättrade publika ytor. Restaurangen är i dagsläget KRAV-märkt med två stjärnor och Svanen-certifierad.

Teatern arbetar systematiskt för att bli miljödiplomerad och en ombyggnation skulle leda till förbättringar i de publika ytorna med uppgradering till rörelsestyrd belysning, byte av belysning på scenen i Foajén men framför allt genom ett nytt ventilationssystem, som kommer att sänka energiförbrukningen.

Omvärldsperspektivet

Teaterns ägardirektiv är tydligt med att teaterns uppgift är att spegla samtiden och vara den ledande konstnärliga teatern i Västra Götaland. Med Lilla Scen får teatern en förbättrad möjlighet att variera det konstnärliga utbudet och därmed kunna ha som ambitionsnivå att vara Sveriges ledande konstnärliga dramatiska teater. Göteborg har Sveriges Nationalorkester, Sveriges största operascen och ambitionen att Göteborgs Stadsteater ska kunna vara ledande konstnärligt är ingen orealistisk dröm, utan en rimlig vision för teatern.

Göteborgs Stadsteaters relation till omvärlden genom sin repertoar kan sammanfattas med fyra grundelement: förvalta den klassiska teatertraditionen, folknöje, politisk teater som problematiserar samtiden och att vara pionjär och arbeta med nyskriven dramatik och stödja unga eller nya talanger. Därmed är Göteborgs Stadsteater en levande kraft mitt i samhället. En ytterligare scen och bättre publika utrymmen förbättrar teaterns möjlighet att vara en av göteborgarnas viktigaste mötesplatser på Götaplatsen i centrala staden också vid tider som Stadsbiblioteket intill har stängt.

Personal

Samtliga åtgärder kommer att bidra till väsentligt bättre arbetsmiljö för personalen. Restaurangen, som servar publiken, är tungarbetad och belägen långt från köket. Lilla Scen kommer att bli en arbetsmiljömässigt helt säkrad arbetsplats.

Personalens omklädningsrum och andra ytor får en helt annan standard och blir i så fall godkända efter dagens krav på arbetsmiljö.

Den nya ventilationen förbättrar inomhusmiljön för både publik och personal och sparar energi.

Samverkan

Teaterns projektgrupp har haft medarbetarrepresentation och alla led i processen har behandlats i teaterns Samrådsgrupp.

Konsekvenser om beslut inte fattas

Teatern har idag ett strukturellt underskott motsvarande 5 mkr beroende på låg uppräkning av anslagen. Om en ombyggnad görs skapas möjligheter för teatern att öka sina intäkter och differentiera sina priser som på olika sätt ger möjligheter att rationalisera och därmed förbättra teaterns ekonomiska situation.

Om ombyggnation inte kan göras kvarstår det strukturella underskottet på 5 mkr. Antingen måste antingen detta kompenseras eller så måste teatern börja skära ned drastiskt på sin verksamhet och därmed bli en betydligt mindre levande mötesplats på Götaplatsen än i det omvända fallet.

Om en ombyggnation utifrån ovan nämnda premisser kan genomföras med ett ökat koncernbidrag om 12 mkr hanteras det strukturella underskottet inom den summan genom rationaliseringsvinster och ökade intäkter på ett sätt som gör att den verkliga ökningen av koncernbidraget i så fall blir 7 mkr (i jämförelse med att enbart kompensera det strukturella underskottet med 5 mkr och inte bygga om).

Styrelsens bedömning/ställningstagande

Styrelsen konstaterar att förstudien väl motsvarar det uppdrag som givits Higab och tydliggör behovet av att ombyggnationen möjliggörs och hur detta bör göras. Styrelsen har inget ytterligare att tillägga.

Bedömning av ärendets principiella beskaffenhet (KL:3:17)

En ombyggnation av Göteborgs Stadsteater av omfattningen 90 mkr och utveckling av verksamheten som bedöms resultera i ett ökat koncernbidrag med 12 mkr är av principiell betydelse för stadens verksamhet och bör därmed föreläggas kommunfullmäktige.

Bilaga

1) Förstudie för ombyggnad av Göteborgs Stadsteater

Expedieras:

Göteborg & Co, Anders Söderberg

2017-03-10

Stadsteatern

Fördjupad förstudie

higab
Levande hus i unika miljöer

Innehållsförteckning

Uppdraget
Syfte
Mål
Projektorganisation och samråd

Förutsättningar
Fastighetsdata
Detaljplan
Byggnaden

Verksamhet
Bakgrund - nuläge
Lokalbehov

Byggnaden
Historik
Arkitektur
Kulturhistoriskt värde

Dispositionsförslag
Ombyggnadsåtgärder
Planskisser och sektioner

Teknik
Geo
Konstruktioner
El/Transporter/hissar
VVS
Brandsäkerhet
Akustik
Klimatkrav
Miljökrav

Genomförande
Huvudtider
Entreprenadform
Investeringskostnad
Risker och osäkerheter

Bilder av Hans Wretling
(ej bilden av Knut Ströms plats)

Arbetsmaterial

Uppdraget

Stadsteatern
Stadsteatern är landets äldsta och en av de största dramtiska teatrar i landet. I teaterhuset finns idag två scener, Stora scen och Nya Studion. Stadsteatern är en repertoarteater.
Foajen fungerar idag som restauranglokal och bar. Kaffebaren i vestibulen kompletterar Foajen och servar teaterbesökarna med dryck innan föreställning och i pausen.

Bakgrund
Som grund för den fördjupade förstudien ligger tidigare studier avseende en tredje scen (Förstudie - Tredje scen, 2012, Källarscen 2003, Higab) samt Stadsteaterns förenklade lokalbehovsanalys.

I mitten av 2016 fick Higab ett förstudieuppdrag av Stadsteatern för att undersöka möjligheterna att skapa en ny mindre scen i "Gamla repsalen" i teaterhuset.

Syfte
Syftet med den fördjupade förstudien var främst att utreda möjligheten att tillskapa en ny mindre scen inom befintligt teaterhus. I förstudien ingick även att utreda olika alternativ vad avser stödfunktioner som måste tillskapas när man inrättar en ny spelplats i teaterhuset.

Fastighetsdata
Stadsteatern ägs och förvaltas av Higab AB, ett kommunalt fastighetsbolag. Det är Higabs uppgift att bevara, utveckla och förvalta Stadsteatern.

Kommun	Göteborg
Stadsdel	Lorensberg, Kv 30 Hörningsholm
Fastighetsbeteckning	Lorensberg 30:2
Gatuadress	Götaplatsen 4
Byggnad	Stadsteatern
Byggår	1934, arkitekt Carl Bergsten
Markareal	ca 5 028 m²
Lokalarea (Loa)	ca 15 100 m² (uthyrd area)

Detaljplan
Den befintliga byggnaden är planenlig. Gällande detaljplan (nr 1422, upprättad 1930) anger allmänt ändamål. En fastighetsplan nr 8214, upprättad 1991 ändrade kvarterets utsträckning så att det stämmer med den befintliga byggnadens mätt. Fastighetsplanen har därvid haft en detaljplaneändrande verkan.

Projektorganisation och samråd
Den fördjupade förstudien har tagits fram i en projektorganisation bestående av styrgrupp, projektgrupp och konsultgrupp. Information om förstudiearbetet har kontinuerligt skett i Stadsteaterns Samrådsgrupp som är sammansatt av arbetstagarrepresentanter och teaterledningen.

Styrgrupp
Följande har medverkat i styrgruppen som har haft översyn av arbetet och projektets olika delar:

Stadsteatern	Björn Sandmark VD
Lokalsekretariatet	Johan Nyström
Higab	Johan Carlsson Fredrik Davidsson Sarah Blomgren Louise Martinsson

Projektgrupp
Följande har medverkat i projektgruppen:

Stadsteatern	Björn Lengstrand Göran Henning Thomas Nilsson Sarah Blomgren Louise Martinsson

Samråd
Under förstudiearbetet har samråd förts med Länsstyrelsen i frågor som rör de antikvariska värdena samt lämplighet av framtagna alternativ och åtgärdsförslag.

Länsstyrelsen	Lena Emanuelsson

Konsultgrupp

Programarkitekt/scenteknik	AIX
Geoteknik	Sigma Civil
Brand	FSD
El/Data/Transport	Tekon
Konstruktion	VBK
Akustik	Artifon
Kalkyl	CA Consultadministraion

Det fördjupade förstudiearbetet har letts av Louise Martinsson, projektledare Higab.

Mål med projektet
Det är nu snart femton år sedan Göteborgs Stadsteaters teaterhus vid Götaplatsen byggdes om och moderniserades. De ombyggnader som gjordes då har visat sig funktionella och svarar upp till de krav man kan ställa på en modern teaterbyggnad.
Teater, som är en av de äldsta konstformerna kommer att finnas kvar inom överskådlig tid, men det krävs att enskilda teatrar anpassar sig till de ständigt förändrade förutsättningar som finns i samhället. Konkurrensen om människors tid blir allt hårdare. Kraven på att ha högsta möjliga tillgänglighet och samtida relevans ökar hela tiden.
De två mål som Stadsteatern arbetar med för Götaplatsen som också ligger i Stadsteaterns ägardirektiv är

1) Göteborgs Stadsteater ska vara konstnärligt ledande i Sverige

2) Teaterhuset på Götaplatsen ska bli en mycket tillgänglig mötes plats för göteborgarna

GRUNDKARTA LORENSBERG 30 2

Verksamhet

Stadsteatern

Teaterhuset vid Götaplatsen består av två s.k. tittskåpsscener: Stora Scen med plats för 584 besökare och den betydligt mindre Nya Studion med plats för 184 besökare. Stora Scen och dess salong fick en betydande och mer modern utformning vid ombyggnaden/tillbyggnaden år 2000-2002.

Då byggdes också ett annex i direkt anslutning till det befintliga teaterhuset som invigdes 1934. Det nya anslutande huset kom att rymma två repetitionssalar, regi- och scenografirum samt kostymateljé och utrymmen för olika stödfunktioner. Den relativt omfattande nybyggnationen var en nödvändighet för en fortsatt fullskalig verksamhet. De krav som ställdes under det tidiga 30-talet på tillgänglighet, arbetsmiljö m.m. har under senare delen av 1900-talets samhällsutveckling förändrats till att allt tydligare fokusera på medarbetarnas säkerhet och arbetsmiljö och alla människors rätt, oavsett funktionsnedsättningar, att kunna möta teaterns mångfacetterade verksamhet.

Teatern har under många år haft behov av ytterligare en scen som ett mellanting mellan de båda nuvarande scenerna. (En idé/förstudie om en källarscen fanns också med i planerna vid ombyggnaden av Stora Scen men fick strykas av kostnadsskäl). I förstudien (Tredje scen 2012) föreslogs en tredje scen och tillhörande stödfunktioner i en tillbyggnad på Knut Ströms plats. I nuläget tror teatern att det är bättre att skjuta pa de tidigare planerna pa en tredje scen i tillbyggnad, av flera skäl, men främst av ekonomiska. En scen av den storleken skulle kräva en kraftig ökning av driftsanslaget för att kunna upprätthålla och förbättra den konstnärliga kvaliten. Därför förordar teatern i dagsläget ett mindre omfattande alternativ inom ramen för det nuvarande teaterhuset.

Lokalbehov

Verksamheten och teaterns publika utrymmen har sina rötter i dåtidens (1930- och 1940-talets) syn på scenkonst och dess publik. Nutidens besökare har helt andra krav på en kulturinstitution: tillgänglighet för publik med olika funktionsnedsättningar, tillgång till mat och dryck, biljettservice, snabb och användarvänlig informationsteknik och inte minst önskemål om fördjupningar omkring teaterns produktioner t.ex. debatter, samtal och utställningar. Idag är publikens syn på en modern teater betydligt annorlunda än för bara 25 år sedan.

Arbetsmiljö

Ventilationen i teaterhuset upplevs som undermålig i förhållande till dagens krav på luftkvalité och måste ses över, då en mängd nya funktioner tillkommer. Logistiken mellan kök och restaurang är bristfällig, maten transporteras idag i publika hissar.

Tillgänglighet

Samtliga publika ytor i huset behöver ses över avseende tillgänglighet så att huset kan vara en öppen mötesplats för göteborgarna.

Ny spelplats (tredje scen här kallad Lilla scen)

Teatern föreslår därför nu en mindre ombyggnation av den "Gamla repsalen" i källarplanet för en ny tredje scen för att kunna möjliggöra mindre uppsättningar av olika slag. Genom att ha tre scener i huset kan teatern skapa den dynamik som behövs för att ha ett levande konstnärligt hus. Den nya scenen i "Gamla repsalen" kommmer att bli ett bra komplement där teatern kan ha kortare ledtider och fånga upp gästspel, debatter, läsningar och andra publika evenamang. Lilla scen blir enklare och mer lättskött än Studion för att kunna göra snabba och mindre kostsamma produktioner som kräver mindre teknisk personal och mindre produktionsapparat. I och med Lilla scen får teatern tre olika format; 184, 584 och 70-90 platser vilket blir en bra kombination.

Grundtanken är att teatern ska fortsätta vara en repertoarteater med 5 + 5 föreställningar på stora scen och Nya studion.

I samband med en tredje scen (Lilla scen) måste stödfunktioner såsom publikfoaje, garderob, publika toaletter, möjlighet att nå servering/bar och en tillgänglig entré tillskapas. Utrymme för förscen och möjlighet att på ett arbetsmiljövänligt sätt transportera dekorer till scen måste tillskapas.

Publikfoajén/Lunchteater

Teaterns magnifika publikfoajé är idag inte enbart en plats där publiken kan mötas och erhålla mat och dryck i samband med föreställningarna. Den är också en plats för en mängd arrangemang: konserter, debatter eller mindre gästspel. Men under den senaste 20-årsperioden har foajén framförallt blivit huvudscen för teaterns framgångsrika lunchteater. Krav på tekniska installationer – ljus, ljud och scenteknik – har genom åren akut åtgärdats utan att ett helhetsgrepp tagits från början. Det har inneburit att foajén idag består av tillfälliga och fula tekniska lösningar.

Den praktfulla publikfoajé ska återställas i sin forna glans och vara ett publikt rum för konserter, debatter och samtal. På tider som inte påverkar den ordinarie föreställningsverksamheten kan foajén hyras ut för olika event och arrangemang. I stället för dagens provisoriska scen skulle en höj- och sänkbar scen installleras så att den lätt kan användas som scen för lunchteatern och vid behov inslag i restaurang - och klubbverksamhet.

Ny restaurang plan 3

En ny restaurangen på plan 3, i gamla kostymförrådet föreslås. Under dagtid kommer restaurangen att användas som mötesrum. Teatern har ont om sådana rum och behovet växer med fler produktioner och verksamheter. Restaurangen som med köket i direkt anslutning kommer avsevärt förbättra arbetsmiljön för personalen. Genom en omstrukturering och ombyggnad av restauranger kan teatern utöka öppettider och ha större flexibilitet för publika evenemang även i Foajebaren.

Kassahall

Dagens biljetthantering, som redan i stor utsträckning sker via nätet, kommer på sikt att ändra biljettkassans funktion. I stället för manuell betjäning kommer vi att kunna flytta personal Back Office till nya arbetsuppgifter. En service för direkthantering av biljetter för publik som vill köpa biljett över disk bör även i framtiden kunna erbjudas.

Hyllan

Hyllan behöver bättre förutsättningar för servering, mingel och event. Hyllan behöver också kunna avskiljas ventilationstekniskt från Foajen för att kunna möjliggöra separat uthyrning av Hyllan för mindre sällskap.

Byggnaden

Byggnaden som Göteborgs stadsteater disponerar har mycket höga kulturhistoriska värden. Teatern är i dagsläget dock inte klassat som byggnadsminne och saknar fastställda skyddsföreskrifter. Byggnaden förväntas bli byggnadsminnesförklarad under 2017.
I avvaktan på att dessa skyddsbestämmelser ska fastställas, behandlas byggnaden som byggnadsminne på samma sätt som övriga institutionsbyggnader runt Götaplatsen. Alla föreslagna ändringar i huset måste således förankras och godkännas av både kommunen (formell tillståndsmyndighet) och av länsstyrelsen.

December 2011 tog Higab i samverkan med Länsstyrelsen fram ett antikvariskt förvaltningsunderlag för att förtydliga husets kulturhistoriska värden till stöd för den kommande byggnadsminneförklaringen. Hösten 2016 utfördes en antikvarisk förundersökning av ett antal publika rum som på grund av nya utökade behov hos teatern föresläs genomgå en del förändringar. Den antikvariska förundersökningen har upprättats för att säkerställa byggnadens kulturhistoriska värden. Nedan summeras delar av dokumentationerna med fokus på byggnadens kulturhistoriska värden. Arbetet utfördes av en bebyggelsesantikvarisk konsult, Acanthus.

Historik

Stadsteatern uppfördes 1934 av stadsfullmäktige, delvis med hjälp av privata donationer. Arkitekten var Carl Bergsten och scenkonstruktör var regissören Knut Ström. Uppförd av stadsfullmäktige blev teatern en motvikt till privatteatrarna som tidigare varit det enda alternativet i stadens teaterliv. Genom att bygga en institutionsteater kunde den etablerade kulturen föras ut till de breda folklagren och teatern blir en bildningsinstitution. Här möttes det nya och det gamla, högre stånd och finkultur, folkbildning och arbetarkultur.

När teatern invigdes 1934 var den en av Europas, tekniskt sett, mest moderna teatrar. Bland annat fanns ett gediget scenmaskineri med en sänkbar scen, man övergav tekniken att bygga fast dekor i scengolvet. Dekoren producerades i egen dekorverkstad högst upp i byggnaden där en specialbyggd hiss gjorde det möjligt att transportera ner dekoren till scenen. Detta blev möjligt genom den sänkbara scenen som Knut Ström konstruerade. Ström stod även för konstruktionen av scenhuset och verkstadshuset med sidoscener.

Stadsteatern byggdes år 2000 ut på norra sidan med moderna utrymmen. Vi denna till- och ombyggnad byggdes också salongen och scenöppningen om och väggar och tak anpassades för modern akustik och ljussättning. Antal platser i salongen blev färre. Färgsättningen i promenoarerna återställdes till originalutförande.

DORRPARTIER VID HUVUDENTRÉN

Arkitektur

Stadsteatern tillkom i brytningstiden mellan 20-tals klassicism och modernism. Byggnadens exteriöra uttryck präglas av en enkel, stram klassicism med inslag av modernistisk asymmetri. Den inordnar sig i Götaplatsens axiala komposition och vänder sin mest klassiska och utsmyckade framsida mot stadens offentliga finrum. Byggnaden belyser hur platsen, traditionen och modernismen möts.

Den framväxande modernismen avspeglas bl.a. i att interiöra funktioner som trappor och sidoscener syns i fasaden som urskiljbara byggnadsvolymer. Ju längre bort från huvudfasaden man kommer, desto tydligare blir de modernistiska inslagen.

Baksidan har närmast en karaktär av produktionsbyggnad, en karaktär som tillbyggnaden från 2002 har tagit fasta på.

Huvudsakliga fasadmaterial är granit, glas, marmor och tegel.

Kulturhistoriskt värde - Exteriör

Interiöra funktioner syns som olika byggnadsvolymer i fasaden. Scen, vestibul, foajé, trapphus är urskiljbara som olika byggnadskroppar i fasaden vilket är ett tydligt modernistiskt och funktionalistiskt drag.

Ur arkitekturhistorisk synvinkel är stadsteatern en mycket intressant byggnad då brytningstiden mellan klassicism och modernism är tydligt urskiljbar, vilket ger byggnaden ett högt kulturhistoriskt värde. Byggnaden speglar även en brytningstid för samhällsutvecklingen vilket också är intressant i sammanhanget.

Fasaden är utsmyckad med dyrbara material såsom bohusgranit, norsk granit och koppardetaljer. Det är också konstrasten mellan olika material som förstärker dess modernistiska drag.

Byggnadens entréparti är mycket konstnärligt utformad såsom dörrpartierna, entrétakets kopparbeklädnad och de skulpturer, gjorda av Ivar Johansson, som bär upp taket. Entrépartiet har tydliga drag av art deco vilket är mycket ovanligt i Sverige.

Kulturhistoriskt värde - Interiör

Byggnaden har interiört ett mycket högt estetiskt och konstnärligt värde. Samtlig ursprunglig inredning, både fast och lös, från helhet till detaljer är tidstypiska och har höga kvaliteter i både hantverk, formspråk och materialval. Inslag av art deco är i Sverige mycket ovanligt och förstärker interiörens kulturhistoriska värde.

Många av de offentliga rummens inredning är i originalutförande eller återställda till originalskick. Detta gäller både rummens kulörer och material såväl som delar av de lösa inventarier såsom golvarmatur, vägg- och infälld armatur. En del av det lösa möblemanget såsom speglar och stolar är i Carl Bergstens egen design vilket förstärker interiörens kulturhistoriska värde. Förutom salongens utförande är de publika utrymmena mycket väl bevarade, en autenticitet som förstärker interiörens kulturhistoriska värde.

Interiören speglar i viss mån, den i exteriören tydliga, brytningstid mellan klassicism och modernism. Det är dock de modernistiska dragen som väger tyngst och som här kan sammanfattas med ordet kontrast. Kontrast mellan olika material såsom glas och stål eller mellan kalksten, marmor och linoleum. Kontrasterna förstärks också med hjälp av färgval. Kontrasten och leken med olika geometriska former är också genomgående ett modernistiskt drag som harmonierar bra till inslagen av art deco.

Under scenen finns delar av det ursprungliga scenmaskineriet bevarat, vissa delar används än idag. Vid invigningen var teatern, tekniskt sett, en av Europas mest moderna. Det faktum att delar finns bevarade och fortfarande används är av teknikhistoriskt intresse och förenat med höga kulturhistoriska värden.

Vestibulen

Rummet domineras av en bred trappa som leder publiken till parkettens promenoar. Längs samtliga väggar går en ljusramp som vackert ramar in rummet och markerar öppningarna mot de båda dörrpartierna. Ursprungligen var serveringskiosk och biljettkassor inbyggda i rummets ytterväggar och skulle ligga "som en basarlänga, sammanhållen upptill med en bred lysande ramp. Som å innerväggen fortsätter omkring och omsluter uppgångarna till salongens olika förrum" citat av Carl Bergsten. Golven är täckta med slipad kalksten, ett material som återkommer i golvsocklar och trappor.

I promenoarerna finns garderober bevarade, de är inrymda längs byggnadens norra och södra ytterväggar och har passats in så att de följer promenoarernas böjda form. Inredningen är i original där kapphängare med nummersystem finns kvar med tillhörande paraplyställ och skohylla. Kapphängare, hatthylla och paraplyställ är alla fast förankrade i själva huskonstruktionen vilket visar på höga ambitioner med detaljrikedomen tidigt i projektet.

BILJETTKASSA, URSPRUNGLIGT TSEENDE FRÅN 1934

BILJETTKASSA, BEFINTLIGT UTSEENDE FRÅN 1971

Promenoar

Promenoaren omsluter salongen och bildar därmed en hästskoform. Vid promenoarernas ytterväggar återfinns garderober i båda riktningarna. Promenoaren är förhållandevis mörk där fast specialdesignad armatur är i huvudsak det som lyser upp rummet. Här finns också två stora fönster i dess båda ändar som släpper in dagsljus. Golven är täckta med linoleummattor i fält med olika färger, det bildar ett randigt mönster som böjer av i promenoarens form i en båge och förstärker på så vis rummets form. En golvsockel i slipad gråådrad marmor löper runt rummet. Väggarna är målade i en gulvit ton som lyses upp med originalarmatur, vita cylinderformade lampor.

Foajen

Rummet sträcker sig upp i två våningar och i hela byggnadens bredd. Rummet präglas av stora fönsterpartier i ek med fönsteromfattningarna är i gråsvart stucco lustro. Foajéns vägg in mot förrum och salong domineras av en stor cirkelsegmentbåge som sen ombyggnaden år 2000 är försedd med ett modernt dörrparti i stål och glas. På foajéns södra vägg finns en frescomålning utförd av Tor Bjurström vars färger ska harmoniera med rummets övriga färgsättning. Denna vägg är för närvarande förtäckt på grund av att scenen för teaterns lunchteater finns anlagd där. Viktig för rummets karaktär är dess golv där olika färger varvas i geometriska former. Färger som rött, blått och gult varvas över stora delar av rummet och golvet vid segmentbågen markeras med en stor cirkel i svarta och vita fält. Längs väggarna löper höga golvsocklar i slipad kolmardsmarmor. Längs fönsterpartiet hänger modernistiskt utformade armaturer i glas med stora prismor.
Längs rummets östra vägg finns en balkong utförd i trä, glas och stål. Balkongen har en inbyggd ljusramp. Balkongen markerar "Hyllan". Till stor del är de modernistiska inslagen tydliga i detta rum samtidigt som det lekfulla i rummets färgsättning leder tankarna till 20-talets klassicism och art decco. Mycket av detta skyms dock av scentekniska installationer i tak och längs väggarna, samt en sentida bardisk i stål som också är ett dominerande inslag i rummet.

Hyllan och förrum

Som en foajé till andra raden eller balkong som det numera heter fanns "Hyllan". Denna foajé anslöt direkt till de promenoarer/förrum som ursprungligen fanns på våning 7. Rummet har kvadratiska öppningar ut mot den balkong som vetter ut mot den stora foajén på våning 5. Väggarna är målade i en mörkröd kulör. Taket ramas in av en kraftig list av stuckatur som är målad i turkos kulör. Detta skapar markerande effekt mot det i övrigt vitmålade taket. Golvet är täckt av linoleum i mörkbrunt och beige. Rummet har golvsocklar av kalksten. På rummets båda sidor finns sentida dörrpartier som skiljer foajén från de ursprungliga förrummen. I förrummen har det gjorts många förändringar då kontor och förråd har anlagts i rummens ytterkanter. Garderoberna har byggts om till förrådsutrymmen. Alla dessa förändringar har medfört att nuvarande förrum till salongen små till ytan i förhållande till den ursprungliga planlösningen. Golven i förrummen är täckta med ljusbrun linoleum och väggarna är målade i en grågul kulör.

Trapphusen

I byggnadens båda offentliga trapphus återkommer arkitektens lek med geometriska former. Trapphusen är konstverk av svängda former, skapade med djup och ljus. Väggarna är för närvarande målade med en akrylfärg i kulören guldockra (Herberline 2014). Ursprungligen var väggarna täckta med monokrom stucco lustro i en varm ljusgul kulör. En större referensyta har tagits fram i det södra trapphuset. Trappor, socklar och vilplan är belagda med grå slipad kalksten. Trapphusens strama modernistiska framtoning förstärks av handledare och räcken i förnicklad mässing.

Dispositionsförslag

Ombyggnadsåtgärder

Under förstudiens gång har några nya idéer tillkommit som i viss mån har förändrat programförutsättningarna. De nya idéerna har studerats och i vissa fall bedömts tillföra sådana kvalitér för teatern att de är värda att inkluderas i förstudien.

De programpunkter som den fördjupade förstudien har utrett är:

- Ny tredje scen (Lilla scen)
- Stödfunktioner till Lilla scen
- En ny publik trappa som leder ned till plan 2 och 3 för att möjliggöra entré till Lilla scen, restaurang och bar
- Nya möjliga förrådsytor inom byggnaden
- Ny matsal för restaurang under kassahallen plan 3 i gamla kostymförrådet i anknytning till köket
- Förbättringsåtgärder för Foajen, Hyllan och Kassahallen
- Ny foaje/bar under salong på plan 4
- Förändringar i tillbyggnaden i form av tillskapande av ytor för arbetsplatser och ett musikrum
- Foajén/Lunchteater plan 5 - öka flexibiliteten i rummet.
- Hyllan plan 7 - möjlighet att avskärma mot foajen
- Översyn och förbättringsåtgärder för ventilationsanläggningen till följd av verksamhetsförändringar
- Översyn av och förbättringsåtgärder för tillgängligheten i publika utrymmen

På följande sidor presenteras dispositionsskisser för presenterade ombyggnadsåtgärder.

Kommentar på dispositionsförslag

Enligt denna förstudie kommer Göteborgs Stadsteater innehålla fyra scener, en restaurang samt flera serveringar. Sommartid ändrar byggnaden karaktär då Götaplatsen befolkas och teaterns servering expanderar utåt, årstidernas växlingar avspeglas i byggnadens användning.

Vi har strävat efter att se byggnadens inneboende kvalitéer och möjligheter. Vår önskan är att tillvarata och återskapa det stiliga och tidstypiska hos teatern, samt erbjuda nya rum som kan vara tillåtande och experimentella i funktion och gestaltning.

Med de åtgärder förstudien beskriver tror vi att Göteborgs Stadsteater kan nå sina uppsatta mål om en modern teater. En teater med möjlighet att erbjuda sin publik en varierande mängd kulturella upplevelser i vackra, spännande och ändamålsenliga rum.

STADSTEATERN, GÖTAPLATSEN

Arbetsmaterial

Plan 1

Teknikrum och magasin

- Ventilationen är idag undermälig i stora delar av teatern och svarar inte mot moderna krav på komfort och energieffektivitet. Eftersom förstudien innehåller olika funktioner som servering, omklädningsrum, foajé etc. måste rummen betjänas av olika aggregat. Efter flera utredningar och skisser har det visat sig att den mest effektiva placeringen av fläktrum är på plan 1 där det idag är magasin. Att samla fyra av fem aggregat på samma ställe är den mest rationella lösningen. Kanaldragningar, underhåll och drift underlättas och installationen blir energieffektiv.
  Det femte aggregatet placeras på plan 8, kanaler dras ned därifrån till Hyllan i befintliga utrymmen och blir på så sätt inte synliga.
- Ventilationskanaler skall inte vara synliga i rum med höga kulturhistoriska värden som Kassahallen/Vestibulen, Foyern och Hyllan. Med den lösning denna förstudie presenterar klarar man att förlägga kanalisationen dold i dessa rum.
- Förändringarna i och vid höglagret i form av nya bjälklag ger mer golvyta och sammanhängande ytor. Funktionen som höglager går förlorad men den tillkommande golvytan kompenserar i viss mån nuvarande magasinsyta på plan 1 som ska användas som teknikrum. Att hiss F dras ned till plan 2 underlättar också för transport av skrymmande föremål, t.ex. rekvisita till lunchteater, utemöbler från servering sommartid etc. Ytterligare förråd tillskapas på plan 3, söder om matsalen i nuvarande kostymförråd.
- Golvbjälklaget i nuvarande kostymförråd buktar och skall läggas om på ny grundläggning enligt konstruktören. I samband med att bjälklaget förnyas, läggs nya kanaler under golvet vilket ersätter dagens kulvertgång som löper vid yttervägg i nordsydlig riktning. Det är en lösning som ger mer yta till restaurang och publika ytor.

Arbetsmaterial

Plan 2

Lilla scen med foaje och sidoscen

- Den nya trappan landar på plan 2 i Lilla scenens foajé. Detta är en intim foajé med en annan karaktär än Kassahallen och promenoa-rerna vid Stora scen. Hiss F förlängs ned till våningsplanet vilket gör Lilla scen tillgänglig, samtidigt som det blir möjligt att frakta föremål till magasinet intill foajén.
- Scenrummet förstoras genom att väggen mot dagens ramp rivs och att bjälklag byggs över den yta där rampen är idag. Höglagret söder om Lilla scen delas av med två bjälklag och tillskapar på så vis två nya våningsplan, vilket även skapar en för verksamheten nödvändig sidoscen för Lilla scen.

Omklädningsrum

- Personalens omklädningsrum vid Lilla scen byggs om och planeras så att personal ogenerat kan byta om. Tack vare att ett gammalt fläktrum flyttas kommer det att bli mer generösa omklädningsrum än tidigare, omklädningsrum som delas in i tre kategorier och får bastu och tvättstuga. Med tanke på att korri-doren som löper förbi omklädningsrum och Lilla scen blir det huvudsakliga stråket för personal på väg till eller från den nya lunchmatsalen, måste passagen planeras omsorgsfullt.

Arbetsmaterial

Plan 3

Restaurang och bar

- I det tidigare Kostymförrådet inreds en matsal för servering av lunch och middag. Lunchen föreslås vara öppen både för teaterns personal och externa gäster, medan middagen är en helt utåtriktad restaurangverksamhet. I anslutning till restaurangmatsalen inrättas en bar på en golvnivå som ligger något över matsalen. Den nya trappan från Kassahallen, landar vid matsalens södra del, innan den fortsätter ned till Lilla scen. Från vilplanet finns en smitväg upp till Baren. Matsalens södra del, som innehåller publika wc och kan nås via hiss F, ska kunna nyttjas även då restaurangen/baren är stängd.
- Lokalen för Restaurangen/Baren är fönsterlös, har varierande golvnivåer och begränsad takhöjd. Detta ställer stora krav på planering och inredning för att göra lokalen attraktiv för den kräsne restauranggästen. Restaurangen har två entréer: dels från teatern via trappan till Lilla scen och dels från Berzeliigatan. Entrédörren mot Berzeliigatan sänks till barens golvnivå, vilket får till följd att marken utanför måste anpassas. Att dörren justeras till serveringslokalen är en förutsättning för att den tänkta verksamheten ska kunna fungera. Entrén görs tillgänglig genom att en del av trottoaren tas i anspråk för en ramp mot öster och genom att trappan mot väster förlängs ned till barens nivå.
- Restaurangköket ligger kvar i sitt nuvarande läge, men med förändrade bakutrymmen. Ett tillskott blir att den gamla trappan upp till utrymmet under Stora scens salong återställs, mer om det nedan.

Musikrum

- Musikrummet som går förlorat där Lilla scens foajé planeras, flyttas till projektrummen på plan 3 som byggs om för detta ändamål. Den nya placeringen är mycket lämplig, nära hiss och kommunikationsytor. Akustiska åtgärder krävs för väggar och innertak.

Kontor och mötesrum

- En effekt av att den nya restaurangen används till lunchservering även för personalen är att Kantinen blir överflödig. Dagens personalmatsal föreslås därför byggas om till kontor och mötesrum. Här finns ett pausrum/kafé som personalen kan använda kvällstid. Pausrummet kan servas av restaurangköket.

Arbetsmaterial

Sektion

Sektion genom ny trappa vid ny bar

Plan 4

Kassahallen/Vestibulen

- Det första rummet besökaren möter när man stiger in från Götaplatsen är Kassahallen. När teatern invigdes 1934 var Kassahallen ett stiligt rum med blanka väggar i stucco lustro som skulle försätta publiken i rätt stämning inför teaterbesöket. Förstudien föreslår att Kassahallen återställs till sitt ursprungliga utseende så långt det är rimligt. Den sentida fasta inredningen rivs eller modifieras. Biljettkuren tas bort i sin helhet och de ursprungliga svängda väggarna friläggs. Utrymme för försäljning av biljetter och backoffice bedöms rymmas på den yta detta skulle ge. Kafédisken i Kassahallens södra del kortas av. Väggar målningsbehandlas till en glans och struktur liknande stucco lustro och färgsätts i ursprunglig kulör. Taket befrias från belysningsrigg, förses med nödvändig akustisk dämpning och ges en stjärnhimmelsliknande belysning
- I Kassahallens södra del kommer passagen till den nya trappan att finnas. Trappan leder ner till den nya restaurangen och baren på våningen nedanför samt till Lilla scen på plan 2. Trappan inryms i det befintliga trapphuset, glaspartiet behålls och brandförstärks med nytt klarglas och dörrar som ställs upp på magnet.

Nya foajé

- Ombyggnaden av Stora scens salong för drygt 15 år sedan skapade ett outnyttjat utrymme under parkettens gradäng. Detta utrymme ingick inte i vad som skulle utredas i förstudien, men visade sig efter diskussioner och inventeringar på plats, vara ett rum som kan bli ett mycket intressant tillskott för teatern. Läget, med närhet både till salongen och köket, gör det till en utmärkt plats för bar och pausyta i samband med föreställningar. I utrymmet byggs ett bjälklag på samma nivå som promenoarens högsta del. Rummet förbinds med de två förrummen som finns på båda sidor om salongen. De två förrummen och den nya serveringen gestaltas sammanhängande och på ett sätt som minner om den ursprungliga salongen: glänsande plyschtapeter, röd sammet, guldtak. Installationer som finns i utrymmet flyttas eller byggs in. Ombyggnaden kan med fördel utformas på ett sätt som påminner om att man faktiskt befinner sig under gradängen.
- Till restaurangköket byggs en ny trappa i det läge där det ursprungligen fanns en trappa för teaterpersonal.

Arbetsmaterial

ILLUSTRATION NYTT UTSEENDE BILJETTKASSA

Plan 5

Foyern

- Lunchteaterns scen- och teaterteknik förbättras och anpassas efter rummets förutsättningar. Två önskemål styr utformningen av Foyern; Den stora väggmålningen mot söder ska kunna exponeras, och hela Foyerns yta ska kunna användas för sittande matgäster. Dessa önskemål innebär att scen och teaterteknik byts ut. Scenen ska vara höj- och sänkbar med hydrauliska lyftbord. Hydrauliken placeras i intilliggande skrubb eller i toaletten i våningen under. Ljus- och högtalarutrustning ordnas med nättare rörkonstruktioner än befintligt. Draperier hängs från en skenkonstruktion som möjliggör att hela textilpaketet kan parkeras vid sidan av hiss F så att kortväggens fresk blir exponerad. Baren byggs om för en mer rationell servering.

Förändringar i tillbyggnaden

- På spången på plan 5 har arbetsplatser uppstått spontant. Eftersom det finns ett stort behov av administrativa arbetsplatser, föreslås i förstudien att de blir permanenta. Detta innebär att ett nytt bjälklag som sluter tätt mot fasad och innervägg måste byggas.

Plan 7

Hyllan

- Hyllan ska få bättre förutsättningar för servering, mingel och event. Nya glaspartier mot balkongen gör att Hyllan kan användas separerat från Foyern. De sentida och klumpiga aluminiumpartierna tas bort och nya glaspartier byggs vid ingångarna till salongen. Bardiskar byggs i rummets ändar och sentida dörröppningar mot trapphusen sätts igen. Taket kompletteras med akustikputs. Väggar målningsbehandlas till en glans och struktur liknande stucco lustro och färgsätts i ursprunglig kulör.

Arbetsmaterial

Plan 8

- Det nya aggregatet som kommer förse Hyllan med ventilation placeras på vinden. För att klara ljudkrav byggs ett nytt fläktrum med isolerade väggar, golv och tak.

Teknik

I förstudien har tekniska utredningar och PM tagits fram för följande discipliner: geoteknik, konstruktioner, el/transport/hiss, VVS, akustik samt brandsäkerhet.

Nedan summeras endast viktiga slutsatser.

Geoteknik och byggnadstekniska förutsättningar

Enligt Sigma Civil PM dat januari 2017.

Inom fastighet Lorensberg 30:2 (Göteborgs Stadsteater) består jordprofilen av postglacial lera som vilar på ett tunt friktionsjordlager på berg, eller direkt på berg. Lerlagrets mäktighet innebär att tillfälliga förstärkningsarbeten, exempelvis spont, kan komma att behövas vid schaktarbeten. Det innebär också att jorden är sättningskänslig och att nya bjälklag (plan 3), och hisschakt grundläggs med hjälp av pålar eller plintar ned till berg.

Se i övrigt PM.

Konstruktioner

Enligt VBK PM dat 17-02-16.

Grundvattennivån är inte känd i detta skede. Konstruktioner under mark utförs som vattentäta konstruktioner. Grundundersökning i senare skede får definitivt bestämma grundläggningen.

Utökning av tredje scenen och nya entresol i plan 2 och 3

Ej bärande betongvägg mellan scen och ramp rivs. Rampen överbyggs med nytt bjälklag av betong för utökad scenyta. I anslutning till scenbjälklaget bygg ett nytt entresol för magasin (+21,60). Entresolet platsgjuts och bärs upp av balkar som vilar på befintlig betongstomme. I anslutning till befintligt entresolbjälklag i plan 3 (+24,60) byggs ytterligare ett entresolbjälklag för magasin.

Nytt lyftbord på golv i plan 1 för lyft till nya entresoler

Golvet sågas upp och pålning utförs med borrade stålrörspålar till berg. Pålplattor och nytt bjälklag gjuts.

Södra hissen (Hiss F)

Södra hissen byggs om och en våning utökas nedåt. För detta krävs spontning av runt hisschaktet samt urschaktning. Pålning eller plintar till berg krävs föra att bära hisschaktet. Ny schaktstomme och grop byggs i betong.

Ny trappa mellan plan 2 och plan 4

Avväxlingar av bjälklag +24,60 kombineras med ny bärning för nytt trapplan på nivå +23,75 och mindre trappa till nivå 24,60. Ny trappa samt anslutningar platsgjuts i betong. Trappstomme hängs in i befintlig stomme med kompletterande smide. Befintliga snedstag i anslutning till södra hissen utgär då hisschaktet istället stabiliseras med pålar.

Ny restaurang/personalmatsal

Befintlig öppning mot Berzeliigatan sänks genom urtag i grundbalkens överkant. Betonggolvet i blivande restaurang som är utfört som platta på mark rivs för att möjliggöra en installationskulvert. En sk Berlinerspont bestaende av rörpålar med mellanliggande stålplåt slås invid ytterväggar för att förhindra att jordmassor ramlar in. Grundläggning för nytt betongbjälklag utförs med stålrörspålar till berg. Restauranggolv utförs som uppstolpat betongbjälklag.

Foajen

Scenen för bla lunchteatern kommer göras höj - och sänkbar med hjälp av lyftbord. Den extra egentyngden av lyftborden gör att något större nödböjning än normalt måste accepteras i bjälklaget.

Inre promenoar ny bar plan 4

Befintliga betongväggar till före detta projektorrum rivs. Ingen förstärkning krävs och ett nytt bjälklag utförs i lätt konstruktion över befintlig betongkanal.

Nya kontorsarbetsplatser plan 5 - tillbyggnad

Befintligt bjälklag inklusive balkar och hängstag rivs. Ett nytt lättbjälklag byggs.

Se i övrigt PM.

El/data/transport

Inget nytt PM har upprättats i den här fördjupade förstudien. Endast en kalkyl för el-och transportsystem har upprättats. I övrigt hänvisar förstudien till PM som upprättades 2012-10-30 avseende ombyggnad i befintligt hus som omfattar anläggningar för kraft-, belysnings-,motordrift-, teletekniska- samt transportsystem inom Stadsteatern. Beskrivningen omfattar även program för hissanläggningar.

Kanalisation

Kanalisation i nya väggar samt tak ska utföras med infällda rör och dosor.
I publika delar såsom foajéer etc ska infälld kabelförläggning eftersträvas i möjligaste mån. Belysningsinstallationer kommer att utföras med stor hänsyn till verksamhetens krav och byggnadens höga kulturhistoriska värde.

El- och Elkraftsystem och distributionsnät

Byggnaden försörjs via 2 st separata el-serviser, en i norra delen och en i södra.

Hissar

Nytt lyftbord installeras på plan 1-2 för att möjliggöra transport av scendekor till den nya "Lilla scenen".

Hiss F den södra publika hissen sänks till plan 2.

Se i övrigt PM för belysningssystem och ljussystem, styrning, telesystem/säkerhetssystem m.m.

VVS och Klimatkrav

Enligt WSP PM dat 2017-03-08

Luftbehandling

I den fördjupade förstudien har ventilationsaggregat som betjänar Lilla scen, Ny restaurang, omklädningsrum, vestibul/kassahall, Foajen och Hyllan undersökts med avseende på de verksamhetsförändringar som föreslås.

Ventilationen i byggnaden utgörs av flera aggregat med varierande ålder. Den tekniska livslängden börjar närma sig på en del av ventilationsaggregaten och bör på sikt ersättas med mer energieffektiva alternativ. De flesta aggregat som berörs saknar värmeåtervinning men några är försedda med en återluftsdel. Vid låg personbelastning kan man återcirkulera upp till 90 % av rumsluften, men vid hög belastning måste man ersätta frånluften med uteluft. Da värmeåtervinning saknas medför det att man får en ökad energianvändning.

Förstudien föreslår därför att befintliga aggregat rivs och ersätts med nya som förses med filter, värmeåtervinning och kylbatterier för att tillgodose komfortkrav och låg energianvändning. Fläktar frekvensstyrs så att luftflöden styrs utifrån rådande behov och optimerad drift med hänsyn till energianvändning och komfortkrav.

Ett gemensamt fläktrum placeras på plan 1, för de nya aggregaten som kommer att betjäna Lilla scenen, omklädningsrum, restaurang med tillhörande ytor, kassahallen och Foajen. Genom att samla flera aggregat i ett gemensamt utrymme kommer man kunna dela på serviceutrymme och ledningar för huvudmedia som värme och kyla. För det gemensamma fläktrummet kommer en gemensam ute- och avluftskanal att dras invändigt till taket på plan 8.

Lilla scen

Befintlig ventilationslösning måste göras om och ett nytt ventilationsaggregat installeras.

Omklädningsrum
Befintligt fläktrum byggs om till omklädningsrum och ventilationsaggegatet flyttas till gemensamt teknikrum på plan 1.

Ny restaurang
Befintlig ventilationslösning måste göras om och ett nytt aggregat installeras för att klara de nya förutsättningarna efter ombyggnaden. Placering av nytt aggregat i teknikrum på plan 1.
Då det är låg takhöjd i lokalen föreslå att nya kanaler placeras i en installationskulvert under bottenplattan. Befintlig fettavskiljare för restaurangverksamhet behålls.
Nya WC-grupper förses med vatten och avlopp. Befintlig sprinklerinstallation anpassas till ny verksamhet.

Foajen/kassahall
Befintligt ventilationsaggregat ersätts med ett nytt som även kommer att betjäna kassahallen. De olika lokalerna delas upp i zoner för att kunna ventileras utifrån respektive lokals behov. Idag värms foajen upp med endast luft och då befintliga glaspartier inte är täta har man problem med drag under den kalla årstiden. Även kassahallen har problem med drag och för att komma tillrätta med problemet behöver vindfånget göras tätare och djupare. Idag står båda dörrpartierna öppna när man går in eller ut. Åtgärder för att klara värmebehovet behöver utredas vidare.

Hyllan
För att avskilja Hyllan från Foajen, ventilationstekniskt och för att klara den kapacitetsökning på Hyllan, installeras ett nytt aggregatet på vinden på plan 8.

Kylsystem
Kylmaskiner förser idag en del ventilationsaggregat med komfortkyla samt fläktluftskylare för kylning av teknikutrymmen. För att klara ställda krav för de nya verksamheterna måste kyla installeras.

ILLUSTRATION AV KANALDRAGNING UNDER BOTTENPLATTAN
DETTA MEDFÖR ATT INGA KANALDRAGNINGAR BLIR SYNLIGA I PUBLIKA YTOR

Brandsäkerhet
Inget nytt PM har upprättats i denna förstudie. Endast kompletterat med brandskisser FSD dat 2017-03-08.

Personantal
Högsta tillåtna personantal är baserat på utrymningsvägarnas utformning och kapacitet samt anordningar för utrymning.

- Lilla scen som förses med ny trappa upp till foajéplan är dimensionerad för maximalt 150 personer.
- Restaurang/personalmatsal är dimensionerad för maximalt 150 personer.
- Entré/Foajé på plan 04 i byggnad är dimensionerad för maximalt 900 personer.
- Foajé på plan 05 i befintlig byggnad är dimensionerad för maximalt 660 personer.
- "Hyllan" på plan 7 i befintlig byggnad är dimensionerad för maximalt 360 personer.

Utrymning

Strategi för brandcellsindelning och utrymning redovisas på brandskisser.

- För Lilla scen på plan 2 sker utryming via ny trappa som leder till trapphus B, alternativt över annan brandcell vidare till trapphus C. Utrymningsplats 1,3 x 0,7 m försedd tvåvägskommunikationkrävs i båda trapphus.
- För restaurang plan 3 sker utrymning via restaurangens nya entré till det fria eller via ny trappa vidare upp till trapphus B.
- Utrymning från Entré/Foajé på plan 4 sker via dörrar i fasad.
- Utrymning från Foajé på plan 5 och "hyllan" på plan 7 sker via trapphus A och trapphus B.

Akustik
Inget nytt PM har upprättats i den här förstudien.

Förstudien har endast identifierat ytor som kommer kräva akustiska åtgärder inför kostnadsberäkningen. I PM från 2012-10-30 upprättat av Artifon finns flera alternativ som bör utredas vidare.

Miljökrav
- Miljöinventering har ej utförts.
- Higabs miljöpolicy ska följas.

Genomförande

Huvudtider

Byggperioden för tillbyggnaden och ombyggnaden bedöms till ca 12 månader. De ca 12 månader utgör endast byggtid och inkluderar ej verksamhetsinstallationer, inredning och inflyttning.

Nuvarande huvudtider är:

2017 kv.1	Förstudiehandling
2017 kv. 2	Beslut om projektering och projekteringsavtal
2017kv. 3	Upphandling och projekteringsstart
2018 kv. 2	Upphandling och entreprenadupphandling bygg
2019 kv. 2	Driftsättning

Beslutstillfälle

- Beslut om genomförande och projekteringsstart - Projekteringsavtal med preliminärt hyresavtal.
- Beslut om genomförande av byggentreprenaden.

Entreprenadform

Genomförandeform blir troligtvis en utförandeentreprenad.

Investeringskostnaden

Investeringskostnaden bedöms till sammanlagt 90 mkr.

För kostnadsbedömningen gäller huvudtidplanen med en tänkt byggstart 2018-06-01 och ca 12 månaders byggtid.

Kostnadsberäkningen har baserats på förstudieunderlag daterat 2017-02-02.

Kostnadsstegring är beräknad till 3 % årligen och ingår i kalkylen med ca 5 mkr.

Investeringskostnaden innefattar en förstudiekalkylosäkerhet på 20 % (osäkerhetsfaktor på totalsumman exkl. oförutsett) som svarar till ca 15 mkr.

Byggnadsanknuten scenteknik ingår med ca 4 mkr i bygg. Verksamhetsanknuten scenteknik (ljud/bild/ljus/läktare/scen), lös inredning/utrustning samt larm/passage ingår ej. Mervärdeskatt ingår ej.

Till kostnadsbedömningen tillkommer senare kostnader för teatertekniska investeringar och flytt av rekvisitaförrådet.

Kostnadsbärare

Kostnadskrävande åtgärder är framförallt ingrepp i befintlig husstomme i samband med hissåtgärder, ny trappa, ny ventilationsanläggning med tillhörande schakt, fasadförändring, krav på dolda installationer, nivå på interiöra ytskikt samt generella varsamhetskrav som är kostnadsbärande.

Interiör

AIX har tagit fram en programbeskrivning som behandlar ombyggda rum i byggnaden. Samtliga åtgärder och material ska matcha befintliga.

Risker och osäkerheter

En inventering av projektets risker har utförts.

Det faktum att teaterhuset har mycket höga kulturvärden och är ett blivande byggnadsminnen ställer mycket stora krav på genomförande och utgör en risk i det fortsatta arbete vad gäller tider och kostnader.

I samband med den fortsatta projekteringen av ombyggnaden, kan ny information mycket väl framkomma som påverkar kostnadsbedömningen t.ex. information om bjälklagens konstruktion, kanalisation och byggtekniska status.

Andra risker att hantera i det fortsatta arbetet är i hög grad kopplade till beslutsgången i beslutsprocessen och andra externa myndighetsbeslut inkl. bygglov m.m.

En annan risk som kan påverka projektets kvalitet, tid och kostnader är marknadsläget när upphandlingar av entreprenader ska utföras.

Nedan sammanfattas identifierade risker och osäkerheter som kan påverka projekts genomförande, kvalitet, tid och kostnader och som bör utredas och säkerställas i nästa skede.

Generella risker

- Fördröjning i beslut om genomförande.
- Ökade program- eller verksamhetskrav och utökning av åtgärder.
- Risk för överklagande av bygglov.
- Genomförande och myndighetstillstånd av ombyggnadsåtgärder för åtgärder i i delar av byggnaden med höga varsamhetskrav, även exteriöra förändringar till exempel ny entré till restaurang från Berzeliigatan och eventuella huvar på tak.
- Merkostnaden i byggentreprenad p.g.a. anpassning till pågående verksamhet
- Etablering på ett begränsad område.

Grundläggning/geoteknik

- Schakt och grundläggning inom byggnaden.
- Grundvattennivån är inte känd.
- Spontdimensioneringen är inte känd.

Konstruktioner

- Eventuell stämp, spont, pålning i samband med utökning av den södra hissen nedåt.
- Grundläggning av ny installationskulvert under blivande restauranggolv.
- Håltagningar i bärande konstruktioner för nya ventilationskanaler.

VVS

- Ny kanal- och rördragning genom byggnaden
- Utredning om befintliga kylmaskiner kan ersättas av fjärrkyla är ej gjord.

El/data/Transporter

- Omfattning av åtgärder kan öka i nästa skede.

Brandskydd

- Brandkrav på glaspartier
- Brandskydd under byggtiden är ej utrett.

Akustik

- Omfattning av åtgärder i kassahallen, publikfoajén, Lilla scenen, nya restaurangen samt hyllan behöver utredas vidare och kan öka i nästa skede.

Miljö

- Miljöinventering är ej gjord.
- Ev förekomst av asbest i byggnaden har inte undersökts i detta skede.

Verksamhet under byggtid

Om tidplanen för ombyggnad av teaterhuset på Götaplatsen håller är avsikten att stänga teatern i slutet av maj 2018 för att kunna påbörja ombyggnadsarbetena.

Teatern kommer troligtvis att vara stängd under hela spelåret 2018-2019 och återöppna i slutet av maj 2019.

Under ett normalt spelår produceras 10-12 uppsättningar på Götaplatsen. Under ombyggnadstiden är nu planeringen att spela ungefär hälften, fyra större produktioner och två mindre, på olika spelplatser i staden och om möjligt, inom Västra Götaland.

higab